

Happy Announcement

:: ૨૦૧૪ના પ્રજાસત્તાકદીને સપ્રેમ ભેટ ::

(છેલ્લાં નવ વરસથી ચાલતી આ ‘સઠે ઈ-મહેફીલ’ની ‘સુવાચનયાત્રા’માં દેશ-વીદેશના 260 જેટલા સર્જકોની 275 જેટલી વીવીધ રચનાઓ પ્રકાશીત થઈ. ઘણા સમયથી તેને પુસ્તકાકારે પ્રસીદ્ધ કરવાની સુઝ વાચકોની જોરદાર માંગ હતી. સમ્પાદકમંડળે તે માટે ઉકેલ કર્યો કે તે સઘળી કૃતીઓની જમાનાની માંગ મુજબ ‘ઈ-બુક્સ’ કરવી. તે મુજબ એક ઈ-બુક્સમાં ક્રમ અને તારીખ પ્રમાણેની પચીસ-પચીસ કૃતીઓ મુકવી. આમ થતાં તેવી 11 ઈ-બુક્સ બની છે. પીસી માટેની પીડીએફ સ્વરૂપે છે અને આઈપેડ વગેરે ઉપકરણો માટે ઈપબ સ્વરૂપે. તેવી બધી ઈ-બુક્સ ‘ગુજરાતીલેક્સિકોન’ની વેબ સાઈટ <http://gujaratlexicon.com/> પર મુકવામાં આવી છે. ડાઉનલોડની આ લીંક : <http://gujaratlexicon.com/e-books/> પરથી જરૂરીયાત મુજબ આજથી જ તે ડાઉનલોડ કરી શકાશે.. આશા છે કે વાચનરસીયા ગુજરાતીઓને તે બધી વાતે સંતોષ અને આનંદ આપશે..

-સમ્પાદકો)

અને હવે આજની આ ‘સ.મ.’

મારું બાળપણ, મારી આજ

-હસમુખ પટેલ

બાળક ખુબ જ પ્રભાવક્ષમ હોય છે. તે ઉપદેશથી નહીં; અનુભવથી શીખે છે. બાળપણના અનુભવો વ્યક્તીના જીવન પર કાયમી અને ઉંડી છાપ છોડે છે. જે સહેલાઈથી ભૂંસી શકાતી નથી. વ્યક્તી પોતાના બાળપણ પર નજર કરે તો તેને ખબર પડી જશે કે આજે તે જેવો છે તેવો કેમ છે ? બાળપણની કઈ ઘટનાઓએ તેને ઘડ્યો છે ?

મારી વાત તમારી સમક્ષ મુકું છું.

હું લગભગ ત્રણ-ચાર વર્ષનો હોઈશ. રોજ સવારે યા પીવામાં ખુબ જ નખરાં કરું : “આ રકાબી નહીં; બીજી રકાબીમાં આપો, હવે તેમાં દુધ નાખો, દુધ વધારે પડી ગયું, હવે તેમાં યા નાખો, યા વધારે પડી, મારે નથી પીવી.” ઈત્યાદી..

રોજના આ કકળાટ સાથે કામ પાડવું અઘરું હતું. થાકીને એક દીવસ પીતાજીએ મને ઘરની અગાસીના કઠેડા ઉપર સુવડાવી પેટ ઉપર ઈંટ મુકી કહ્યું, “હવે ક્યારેય આવું કરીશ ?”

ત્રીસ સેકન્ડથી એક મીનીટની આ ઘટના પછી મેં યા છોડી. આજે પણ હું યા પીતો નથી. પીતાજીએ શીક્ષા કરી હોય એવી આ એકમાત્ર ઘટના. તે પછી ઘણી વખત મેં તે ઘટનાને

હસતાં હસતાં યાદ કરી છે. થોડાં વર્ષો પછી હમણાં મને સમજાયું કે આ ઘટનામાંથી મેં અર્થ કાઢેલો કે : **દુનીયા અસંવેદનશીલ છે, અન્યાયી છે.**

વીસ વર્ષથી હું સરકારમાં છું. મને ક્યારેય અન્યાય થયો નથી. સાચું લાગે તે કરવાનો મને કાયમ અવકાશ મળ્યો છે. છતાંય મારા મનમાં સતત એ સંવાદ ચાલ્યા કરતો કે ‘દુનીયા અસંવેદનશીલ છે, અન્યાયી છે.’

પોલીસમાં કામ કરું છું. મારું કામ લોકોને થતા અન્યાય દુર કરવાનું છે. મારા અધીકારીઓ સરખું કામ ન કરે ત્યારે મારામાં જબ્બર પ્રતીક્રીયા જન્મે, ‘આવું કેમ ચાલે ?’ ઘણાં વર્ષો પછી મને સમજાયું કે અન્યાય સામે મારામાં જન્મતી પ્રતીક્રીયા મારી સફળતાનું ચાલકબળ છે. પણ પ્રતીક્રીયા કરીએ ત્યારે લડવા સીવાયના અન્ય વીકલ્પો બંધ થઈ જાય છે. લડનાર ક્ષણે ક્ષણે તુટતો રહે છે. પ્રતીક્રીયા આપણી જાતને દઝાડ્યા વીના રહેતી નથી. વીપશ્યના ધ્યાન પછી મારી પ્રતીક્રીયાત્મકતા પ્રમાણમાં ઘટી છે.

બીજી ઘટના પણ ત્રણ-ચાર વર્ષની ઉમ્મરે બની હતી. અમે લોકો સાંજે ચાલવા જતા હતા. સામેથી ટ્રક આવતી હતી. હું નક્કી ન કરી શક્યો કે મારે શું કરવું. હું રસ્તામાં ટ્રકની સામે ડાબે-જમણે દોડવા લાગ્યો. ઘટના પછી પીતાજીએ પ્રતીક્રીયા કરી, ‘આને તો આટલીય ખબર પડતી નથી કે સામેથી વાહન આવતું હોય ત્યારે એક બાજુ ઉભા રહી જવાનું હોય’ ! પછીના થોડા દીવસો સુધી તેમણે તે યાદ કર્યાં કર્યું, ‘આ જો શહેરમાં જશે તો શું કરશે ?’

પાંચમા ધોરણમાં મારી સાથે પુરુષોત્તમ નામનો વીદ્યાર્થી ભણતો. ભણવામાં હું એના કરતાં આગળ. હું પહેલા નંબરે પાસ થયેલો અને તે બારમો; પણ તેનામાં કોઠાસુઝ અને રોજીન્ટાં કામોની આવડત ગજબ ! પીતાજી સતત તેની સાથે મારી સરખામણી કરતા.

આ અનુભવોથી મેં આત્મવીશ્વાસ ગુમાવ્યો. નોકરીની શરૂઆતનાં વર્ષોમાં મેં આત્મવીશ્વાસ મેળવવા સંઘર્ષ કર્યો. આવડત પાપ્ત કરવા સખત મહેનત કરી. આવડતની સાથે મુલ્યોએ પણ આત્મવીશ્વાસને પાયો પુરો પાડ્યો. આત્મવીશ્વાસની ઉણપ ઝડપથી દુર તો થઈ; પરન્તુ આજે પણ કશુંક ઉલટું પડે, સરખું ન ચાલે તો સૌથી પહેલો મને મારો વાંક દેખાય છે.

મારું શરીર બચપણથી જ પાતળું. લોકો પાતળા શરીરને કમજોર શરીર ગણતા. હું પાંચ કી.મી. ચાલીને નીશાળે જતો, જવા-આવવાના રોજના દશ કીલોમીટર થાય, ઉપરાંત ખેતીનું કામ કરતો; છતાં તેઓ મારા પીતાને કહેતા, ‘આટલી બધી ભેંસો રાખો છો ને છોકરાનું શરીર તો જુઓ !’ પીતાજી પણ તેમની સાથે સખત હતા. તેઓ મને દુધ પીવાનો આગ્રહ કરતા. રોજ સવારે એક શેર દુધ મારે ફરજીયાતપણે પીવું પડતું, જમવામાં પણ દુધ જ પીવાનું, છાશ પીવાની છુટ નહીં. મને છાશ ગમે; પણ પસંદગીને અવકાશ ન હતો. મને અંદરથી ન ગમતું પણ ગમાડ્યા સીવાય છુટકો ન હતો. કહેવાની શક્તિ તો કદાચ ઈંટવાળી ઘટના વખતે જ ગુમાવી દીધી હતી. ભોજનના અનુભવમાંથી અજાણપણે જ હું એ શીખ્યો કે **‘જે મળે તે સ્વીકારી**

લેવું. બોલવું નહીં; પણ ગમાડવું પણ નહીં.’ એક તાલીમમાં એ સમજાયું કે પસંદગી મારા માટે અઘરું ક્ષેત્ર છે. પસંદગીના અભાવે મારા જીવનનો આનંદ છીનવી લીધો હતો. ઘણી બધી વસ્તુઓ હું કમને કર્યા કરતો, તેમાં ખુબ મહેનત કરતો, ધાર્યું પરીણામ પણ લાવતો; પણ તેના આનંદથી વંચીત રહી જતો.

બચપણનાં સાત-આઠ વર્ષ સુધી અમે એક ગામડામાં રહેતા. પીતાજી ત્યાં ડૉક્ટર. હું મહોલ્લામાં મારા જેવડા છોકરાઓ સાથે રમવા જતો. તેમને એવી ચીન્ટા રહેતી હશે કે તેનાથી મારા સંસ્કારો બગડશે. હું રમવા જાઉં તે તેમને ગમતું નહીં. રજાના દીવસે તેઓ બપોરે સુતા હોય ત્યારે ચુપચાપ લાકડાનાં પગથીયાં ઉતરી હું રમવા જતો અને તેઓ જાગી જાય તે પહેલાં આવી જતો. સતત એવો ખટકો રહેતો કે તેઓ પુછશે તો ?

આટલાં વર્ષોથી પોલીસના ઉંચા હોદાઓ ઉપર છું. મુલ્યના રસ્તે ચાલું છું. કશું ખોટું ન કરું, તેટલું જ નહીં; મારે જેટલું કામ કરવું જોઈએ તેનાથી વધારે મહેનત કરું છું તેવી પણ છાપ ખાતામાં છે. કોઈ મને ક્યારેય પુછતુંય નથી; છતાંય કોઈ મને પુછશે તો હું શો જવાબ આપીશ, તેના જવાબો મનમાં ચાલ્યા કરે. મોટા મોટા નીર્ણયોમાં હું વીચાર જ ન કરું; પણ નાની નાની બાબતમાં આવું ચાલ્યા કરે એનું કારણ એટલું જ કે પીતાજીએ બચપણમાં જ મહત્ત્વની બાબતોમાં મારા ઉપર ખુબ જ વીશ્વાસ મુક્યો છે. સાતમા ધોરણથી હું છાત્રાલયમાં રહીને ભણ્યો છું. ક્યારેય તેમણે પુછ્યું નથી કે હું શું કરું છું. પણ રમવા જવા જેવી નાનકડી બાબતમાં તેમની પૃચ્છાની બચપણની ચીંતા આજે પણ રોકે છે. નાની વયની ઘટનાઓનો પ્રભાવ વીશેષ હોય છે.

આઠ વર્ષ પછી અમારે ખેતરમાં એકલા રહેવાનું થયું. આસપાસ કોઈ રમનારું હતું જ નહીં. હું નીશાળમાં પણ રમતો નહીં. ત્યારે બધા મને રમવાનો આગ્રહ કરતા : ‘તું રમતો નથી, તારે રમવું જોઈએ, રમવાથી તારું શરીર સારું થશે’ તેવું ભારપુર્વક કહેતા. આ પ્રકારની સલાહો છેવટે એ જ વસ્તુ પર ભાર મુકતી કે હું રમતો નથી. પરીણામે ન રમવાની મારી વૃત્તી દૃઢ થતી.

નવમા ધોરણમાં છાત્રાલયમાં મારો રુમ પાર્ટનર મીત્ર બાબુ મને પ્રોત્સાહીત કરી રમતના મેંદાન પર ખેંચી ગયો. મેં રમવાની શરુઆત કરી. મારી રમતના તે વખાણ કરતો. પરીણામે હું કબ્બડી રમતો થયો. આ જ રીતે તે મને ક્રીકેટ રમવા ખેંચી ગયો. આપણી સ્વછબીની છાપ કોઈ ને કોઈ રીતે આપણી આસપાસના લોકો સુધી પહોંચી જતી હોય છે. મારી છાપ શરીરે નબળા હોવાની હતી. પહેલી વાર ક્રીકેટ રમવા ગયો ત્યારે મને અગીયારમા નંબરે બેટીંગ આપવામાં આવ્યું. નજીકની જ ફીલ્ડીંગ ગોઠવવામાં આવી. હું ચુકી જાઉં અને આઉટ થઈ જાઉં તે માટે ખૂબ જ ધીમો દડો નાંખ્યો. મેં બેટ હલાવ્યું, દડો બેટ સાથે ટકરાયો. પંદર કુટથી બહાર કોઈ ફીલ્ડીંગ નહોતી. દડો બાઉન્ડ્રી પાર કરી ગયો. રમવામાં મારો આત્મવીશ્વાસ પાછો જામ્યો. વર્ષો સુધી હું મન ભરી ક્રીકેટ રમ્યો.

બચપણમાં ઉભી થયેલી સ્વછબી સહેલાઈથી ભુંસાતી નથી. રમતો અને સ્પર્ધાનું ક્ષેત્ર મારા માટે એવું જ રહ્યું. તાલીમ દરમ્યાન મસુરીમાં કોસ-કન્ઢ્રી રનમાં પણ મેં પહેલેથી જ નક્કી કરી રાખ્યું હતું કે આમાં આપણુ કામ નહીં. છતાં પણ હું ૨૮મા ક્રમે આવતાં રુપકુંડના અધરા ટ્રેકીંગ માટે મારી પસંદગી થઈ. તે પછી હૈદરાબાદમાં પણ પ્રથમ કોસ-કન્ઢ્રી રન વખતે ‘આમાં આપણું કામ નહીં’ના સ્વસંવાદ સાથે શરુઆત કરી અને મારા સ્કવોડમાં હું પ્રથમ આવ્યો ત્યારે સાથીઓ અચંબામાં પડી ગયા, ‘ચે તો હીરન કી તરહ દૌડતા થા’ ! પણ હીરણને કયાં ખબર હતી કે તે હીરણ છે ? મારી, મારા વીશેની છાપ તો બચપણમાં જ નક્કી થઈ ગઈ હતી. અસંખ્ય સફળતાઓ પછી પણ આજે નવું કામ કરતાં એક વાર તો વીચાર આવી જ જાય છે : ‘આ મારાથી થશે ?’

અલબત્ત બચપણ વીશે જાગૃત થયા પછી ફાયદો એ થયો છે કે આ વીચારો મને અટકાવી શક્તા નથી. એવો વીચાર આવે કે તરત જ હું સાવધ થઈ જાઉં છું કે આ તો ભુતકાળ છે. આજે હું જે ઈચ્છું એ કરી શકું છું.

હું ક્યારે શરમાળ થયો તેની મને ખબર નથી; પણ મને યાદ છે ત્યારથી લોકો મને શરમાળ તરીકે ઓળખતા. ઘરના લોકો મારી શરમ દુર થાય તે માટે પ્રયત્ન કરતા. ઘરે કોઈ મહેમાન આવે ત્યારે પીતાજી તેને આવકાર આપવાનું તેમની હાજરીમાં જ મને કહેતા. ઘણા પ્રયત્ને હું તેમને “આવો” કહેતો. પણ અંદરથી શરમથી સંકોચાઈ જતો. ઘણું અધરું પડતું. લાખ પ્રયત્નો છતાં ઘણાં વર્ષો સુધી મારી શરમ ન ગઈ. અગીયારમા ધોરણમાં પહેલી વાર મને એમ થયું કે શરમના કારણે તો હું ગાંડામાં કુટાઈ જાઉં છું. સ્વપ્રયત્ને મેં શરમ છોડી. આજે પણ તેનાથી સાવ મુક્ત છું તેમ ન કહી શકાય.

મારી દીકરી મારા જેવી જ શરમાળ હતી; પણ સ્વાનુભવને કારણે અમે જુદો રસ્તો અપનાવ્યો. તેની શરમનો ઉલ્લેખ કર્યા વીના શરમના કોચલામાંથી બહાર નીકળી તેણે જે કંઈ કર્યું હોય તેની પરોક્ષ નોંધ લેવાનું રાખ્યું છે. પરીણામે તે ઝડપથી શરમમાંથી બહાર નીકળી રહી છે.

મારાં માતા શીક્ષીકા હતાં. તેઓએ મને સતત શીખતાં રહેવાનું શીખવ્યું. તેમની પાસેથી મને શીક્ષકત્વ મળ્યું. તેમની પાસેથી સ્પષ્ટવક્તાપણું મને વારસામાં મળ્યું.

પીતાજીએ મને સેવા, શ્રમ અને પ્રામાણીકતા આપ્યાં. પ્રામાણીકતાના માર્ગે ચાલતાં એમણે આકરી કસોટીમાંથી ગુજરવું પડ્યું. લાંચ ન આપવાની નેમને કારણે અમારી જમીન ખાલસા થવાની નોબત આવી. પણ તેમણે તેમનો માર્ગ ન છોડ્યો.

મારે ડોક્ટર થવું હતું. પીતાજીની ઈચ્છા પણ હું ડોક્ટર થાઉં એવી હતી. બારમાની પરીક્ષામાં મારે એક પેપર ખરાબ ગયું હતું. મારા ભાઈ ક્યાંકથી ખબર લાવ્યા કે પરચીસ હજાર રુપીયા આપીએ તો મેડીકલમાં એડમીશનની ગેરંટી. ત્યારે પીતાએ કહ્યું; ‘ડોક્ટર થવા માટે

આપણે જે રીતે જીવતા હોઈએ તે ન બદલાય' પોલીસ અધીકારી તરીકેની કારકીર્દીના પ્રથમ ત્રણ વર્ષમાં બે વાર મારી પ્રામાણીકતા સામે પડકાર આવ્યો ત્યારે બન્ને વાર અંદરથી અવાજ આવ્યો, 'પડકાર તો આવી ને જતો રહેશે. આવે વખતે આપણે જે રીતે જીવતા હોઈએ તે પદ્ધતી ન બદલાય.'

ઘણી વાર કસોટીના સમયે 'આપણે જીવતા હોઈએ તે પદ્ધતી ના બદલાય' તેવો અવાજ અંદરથી આવતો. આવું કેમ થતું તેની ઘણાં વર્ષો સુધી ખબર ન પડી. યુવાશીબીરમાં એક યુવાને પુછેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપતી વખતે ખબર પડી કે આ તો બારમા ધોરણમાં બનેલી ઘટનાનું પરીણામ છે.

પીતાજીનો સેવાભાવ ગજબનો હતો. રોજ દસ કી.મી. ચાલીને દવાખાને જાય-આવે. ચોમાસામાં રસ્તાઓ બંધ થઈ જાય. દર્દીને ગાડામાં લાવી ન શકાય ત્યારે સાંજે દવાખાનું બંધ કરી ૧૫-૨૦ કી.મી ચાલીને બીજે ગામ જાય. વહેલી સવારે પાછા આવે બીજા દીવસે દવાખાનું રોજીન્દા સમયે જ ખુલે. પોલીસ અધીકારી તરીકે ઘણાં વર્ષો સુધી ટેલીફોનની પહેલી ઘંટડીએ હું રાત્રે જાગીને યુનીફોર્મ પહેરી નીકળી પડ્યો છું તે મને પીતાજી પાસેથી મળ્યું છે.

ઈંટની ઘટના પછી ક્યારેય મને ઠપકો આપવાની જરૂર તેમને ઉભી થઈ નથી. એક જ વાર તેમણે મારું ધ્યાન દોરેલું : 'આપણે વીવેક ચુકી જઈએ તે કેમ ચાલે ?' 'વીવેક' મારા વ્યક્તીત્વનું ધરણું છે.

મારા અનુભવે મને સમજાયું છે કે બાળપણની ઘટનાઓ કેટલી જબ્બર રીતે આખી જીન્દગી આપણને કશુંક ખરાબ આચરતાં વારે છે. તેમ જ બચપણમાં અનુભવેલ સ્નેહ, પ્રેમ, મમતા અને વાત્સલ્ય આપણને જીવનભર કેટલા ભર્યાભર્યા રાખે છે.

તમારું બાળપણ શું કહે છે ?

તમારાં બાળકોને કેવું બચપણ આપવા ઈચ્છો છો ?

લેખક સમ્પર્ક :

Hasmukh Patel, IPS

DIG, Surat Range, Near Police Head Quarters, Athwa Lines, Surat- 395007

Phone: Office -0261-266 8666, Fax - 0261-265 5396, Mobile : 099784 06265

eMail : hasmukhpateloffice@gmail.com & parentingforpeace1@gmail.com

'સન્ડે ઈ-મહેફીલ' - વર્ષ : નવમું - અંક : 288 - January 26, 2014

'ઉંઝાજોડણી'માં અક્ષરાંકન : ઉત્તમ ગજ્જર uttamgajjar@gmail.com

@ @ @ @ @

More than 2,68,80,000 Gujarati Language lovers have visited
<http://www.gujaratilexicon.com>

More than 25,50,000 have visited Digital Bhagwadgomandal
<http://www.bhagwadgomandal.com>

More than 5,80,000 have visited Lokkosh
<http://lokkosh.gujaratilexicon.com>

@ @ @

Happy Announcement

Now Available In eBook Format !

The Special Gift of 'Soul Food For Mind' on Republic Day-2014

The immensely popular and life-enriching 'Sunday eMahefil' is now available in eBook version. Over the last nine years, 'SeM' has carefully curated and showcased the best work of more than 260 writers from across the globe. A large number of 'SeM' readers consistently requested a complete book version of 'SeM'. Adhering to the ardent demands of readers, the collected edition of 'SeM' are now being made available.

Eleven eBooks are being presented with 25 'SeM's in each eBook. These eBooks will give joy and satisfaction to the passionate readers of 'SeM'.

Readers can now relish all the 'SeM's via the Gujaratilexicon eBook link:
<http://gujaratilexicon.com/e-books/>

Happy Reading !

@ @ @ @ @